

A mérnöki tevékenység szintjei

mesterség, tudomány, művészet

A képzés szintjei

(ASc), BSc, MSc, (PhD)

A mérnöki tevékenység tartalma

Az észlelt jelenségek, hatások fogalmi leírása

A fogalmak közötti összefüggések feltárása
alkalmazása

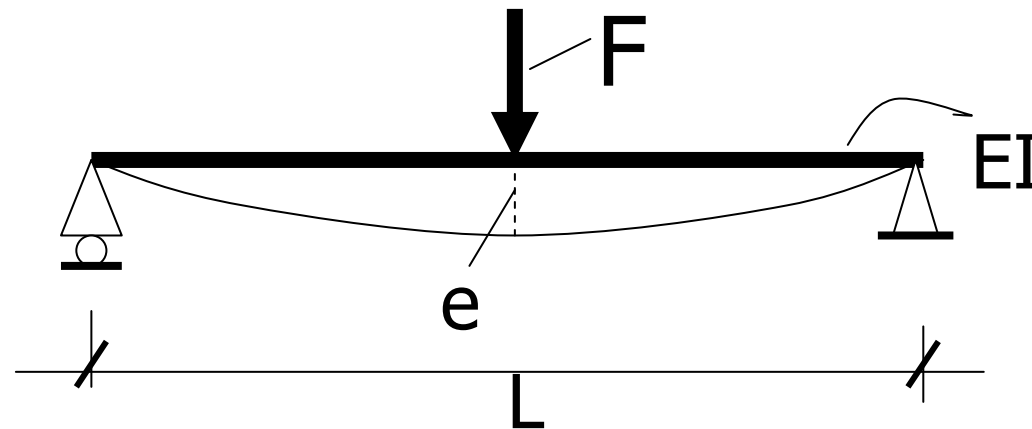
A folyamatok, kölcsönhatások kimenetelének
előrejelzése, megelőzése

Kulcsfogalom

Modell

keret, vázlat, forgatókönyv, információtömb,
gondolkodási stratégia, sematikus anticipáció,
sablon, mintasablon, sztereotipia, prototípus,
templát, pattern
séma

Kéttámaszú tartó

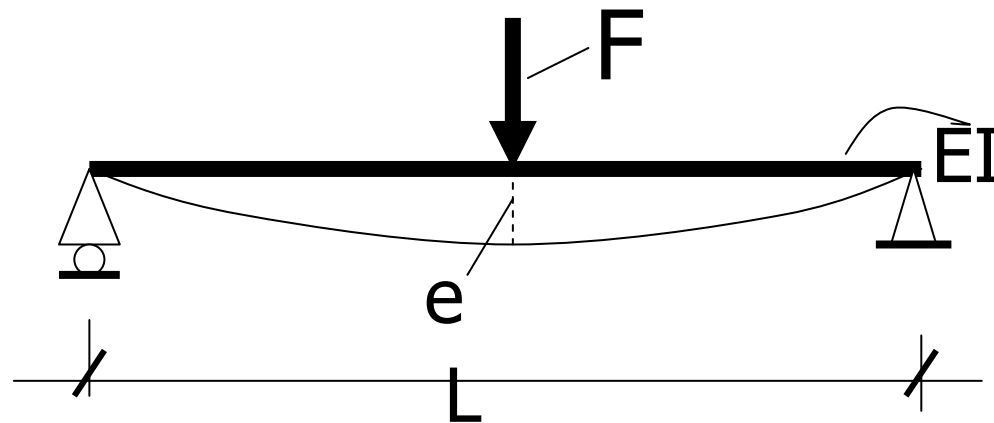

EI, L
adottság
fesztáv, merevség

F
hatás
terhelés

$e = e(L, EI; F)$
következmény
lehajlás

Személyszállító vállalkozás

EI, L
adottság
flotta, szabályozás...

F
hatás
menetrend, hálózat

$e = e(L, EI; F)$
következmény
gazdasági eredmény

Húzott rúd

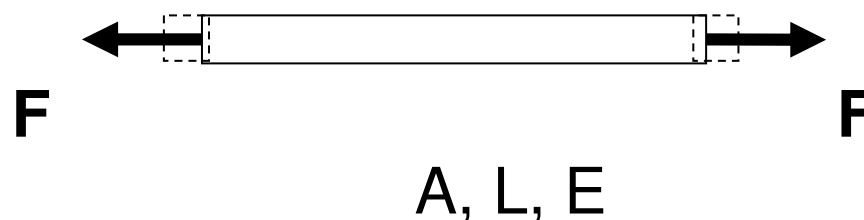
(„kimenetel” előre jelzése)

alak ~ keresztmetszet (A), hossz (L),

anyag ~ rugalmassági modulus (E)

hatás ~ erő (F)

következmény (a hatás hatása) ~ megnyúlás (u)

feszültség (σ)

alakváltozás (ε)

Kölcsönhatások, összefüggések felismerése

XVII. század

ut tensio, sic vis

XIX. század

Egyensúly $F = A\sigma$

Folytonosság $u = \varepsilon L$

Anyagtulajdonság $\sigma = E\varepsilon$

$$u = F \cdot L (AE)^{-1}$$

Tevékenységi területek jellege

Mesterség

a modellekre vonatkozó ismeretek (fogalmak, összefüggések) alkalmazása

Tudomány

az ismeretek alkalmazhatósági tartományának felderítése, bővítése, kiterjesztése a modellben használt fogalmak, összefüggések megtartása mellett

Művészet

eredeti modell felépítése új fogalmak alkotásával és összefüggésekkel

Mesterség

a modellekre vonatkozó ismeretek (fogalmak, összefüggések) alkalmazása

BSc

alapképzés

MSc

mesterképzés

modellhez való viszony

mester

igazolt és széles körben használható modelleket alkalmaz

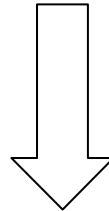
tudós

feltárja, szélesíti a modellek érvényességét, alkalmazhatósági tartományát

művész

feltalálói eredetiséggel lényegi felismeréseket tükröző modelleket alkot

felsőfokú képzés

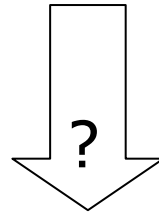

modellkészlet

ismeret és alkalmazási kompetencia

bemutató, használat és gyakorlás

tudásalapú társadalom

a tudás tartalma, kiterjedése, szerkezete, mélysége

Érdekkülönbségek

a képzési kínálat és a képzettségi kereslet között

Fáziskülönbségek

a képzés és a foglalkoztatás hullámai között

képzési szintek

Apprentice –inas – ASc

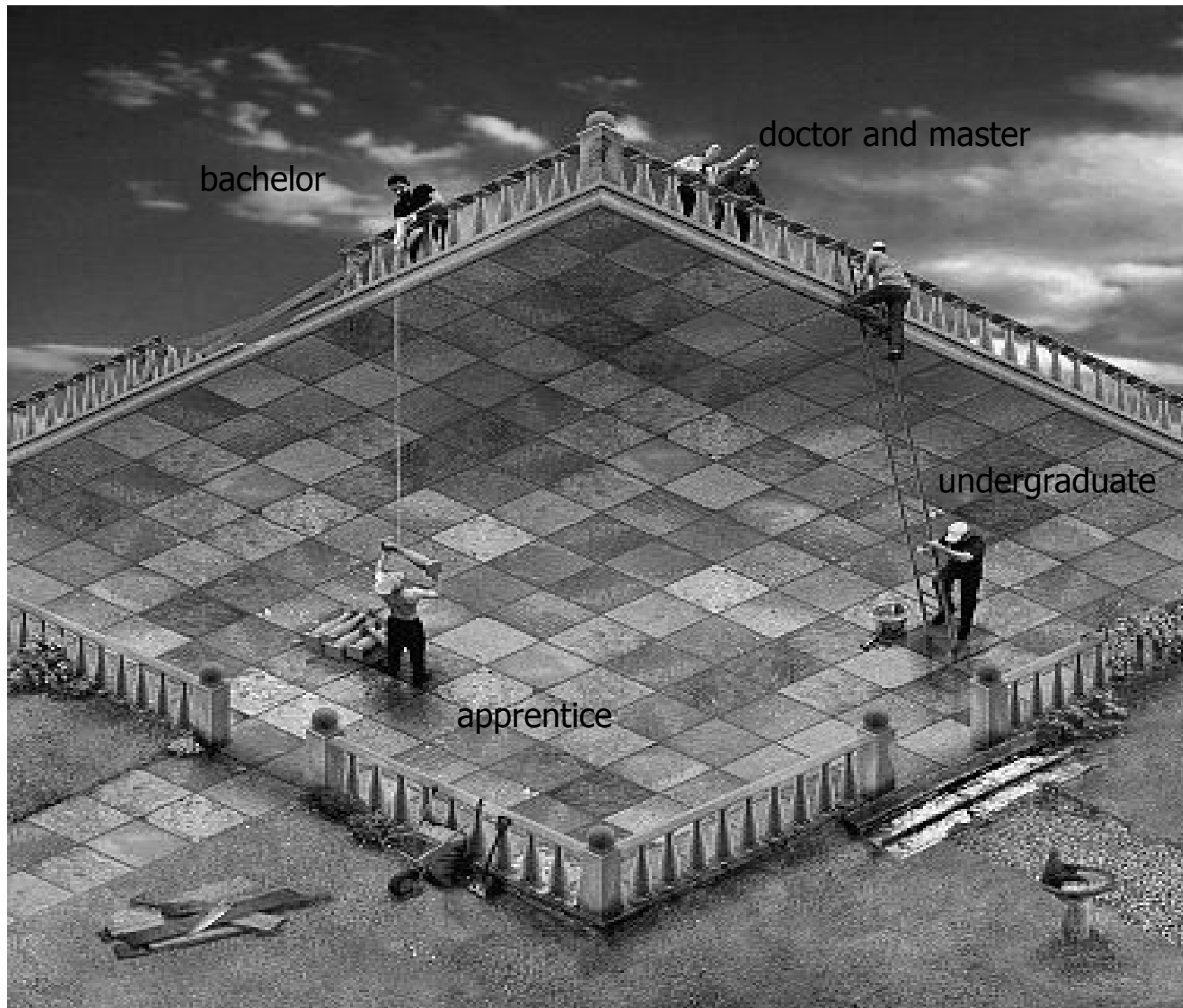
Bachelor – legény – BSc

Master – mester – MSc

Ph Doctor – doktor – PhD

undergraduate – BSc – alapképzés

graduate – MSc – mesterképzés

bachelor

doctor and master

undergraduate

apprentice

Milyen időtartama legyen a BSc és az MSc szintű képzésnek külön-külön és egymásra épülően?

Különbözzön-e egymástól a pályára kibocsátó BSc képzés anyaga az MSc szintre felkészítő BSc képzésétől?

Milyen finanszírozási kvantumok fedezzék a BSc és az MSc szintű képzést?

Milyen optimális létszámarányok feleltethetők meg a képzési szinteknek?

séma modell

keret, vázlat, forgatókönyv, információtömb,
gondolkodási stratégia, sematikus anticipáció,
sablon, mintasablon, sztereotípiá, prototípus,
templát, pattern

A kognitív pszichológia fogalmainak alkalmazása
az alapképzés és a mesterképzés tartalmának, céljának
megértését könnyíti meg

* * * * *

Mérő László
Új észjárások
Tericum, 2001

A sakktudás karakterisztikus szintjei

a versenyviszonyok közepette minősített sakktudások birtokosai

- valamennyien ugyanazt a táblát látják,
- a figurák mozgási szabadságfokát merev szabályok határozzák meg,
- a játékosok ezeket az adottságokat nem befolyásolhatják,

mégis egymástól jelentősen eltérő tudásszinteket lehet megkülönböztetni

A *kezdő* sakkozó ismeri a szabályokat, felismeri a lehetséges lépéseket, ki tudja értékelni egy-egy húzás közvetlen következményeit, és számára kedvező vagy kedvezőtlen voltát. Néhány tucat egyszerű *sémát* ismer és alkalmaz.

A haladó, *másodosztályú* sakkozó ismeri azokat az egyszerűbb állásokat, amelyekben a felek lehetőségei kiszámolhatók. Játzsmái kimenetele ezekben az esetekben inkább tudásának, mintsem az állás megítélésének kérdése. Használt *sémáinak* száma néhány száz.

A mesterjelölt sok száz játszma lejátszása, elemzése eredményeként ki tudja értékelni a középjátékban kialakuló állásokat, állásfejlesztési változatok mérlegelésével törekszik helyzetete javítására. Az általa ismert és alkalmazott *sémák* száma több ezer, ezek nagy hányada összetett.

A *nagymester* a játszmák alakításának stratégiai elveit is ismeri. Különféle hadállás-változatok százait lefedő általános mintázatok ismeretében, egymásba fejthetőségük tudatában ítél meg állásokat. Több tízezer egymásba ágyazódó, egyszerűbb és összetettebb *séma* felhasználásával érvényesít egész játszmákat átszövő stratégiai elgondolásokat.

A tudásszint mérése

Élő-pontszámok

Kezdő	1300-1400
Haladó	1700-1900
Mesterjelölt	2100-2300
Nagymester	2500-

A szakértelem ismerethalmaza

- a sémák száma, összetettsége, szakszerűsége,
- a feladványok (feladatok, helyzetek, beavatkozási lehetőségek ...) kezelésének módja,
- a szaknyelv szóhasználata,
- a gondolkodás tudatosságának mértéke

szakmánként más és más lehet.

E különbségek ellenére a sakktudás négy szintjének megfelelő tagolás sokféle szakma esetében előnyösen alkalmazható.

Szakmai sajátosságok és összefüggések

Anyanyelvi képzettségi szint

Paradigmák alapjai (determinisztikus természettörvények, statisztikus gazdasági törvények, ember-alkotta törvények)

Képzettség *vs* átképzés, szakmaváltás, pályamódosítás

Jogász-, építész-, orvosképzés

A műszaki szakértelem körében a sémával analóg kifejezések közül a legkifejezőbb a *modell*.

A szakmai tudás veleje a *modellválasztás*, a felsőfokú képzés lényege a jelenségek, folyamatok modelljeinek megismertetése.

A *tananyag* a valóságot közelítő elméleteket, összefüggéseket tartalmazza, a modellek érvényességét és alkalmazhatóságát tárja fel, az alkalmazás feltételeit, módjait, lépéseit tárgyalja.

Az állás, az elemzés és lépés sakkbéli fogalomkörének megfelelő halmaz elemei

- a jelenség, helyzet, folyamat észlelése, felismerése, megértése, kifejtésének előre látása;
- a kifejtéssel összefüggő feladatok felismerése, megfogalmazása;
- a szükséges és lehetséges beavatkozások azonosítása, elemzése;
- a várható következmények tisztázása és kezelésmódja;
- a beavatkozás lépéseinek megállapítása, technikai megvalósítása.

Apprentice – inas

érti a jelenségek legény vagy mester által közölt modelljeinek főbb jellemzőit, a modellek alkalmazásában irányítással, egyszerű lépésekkel részt tud venni

Bachelor – legény

felismeri a gyakran előforduló jelenségeket,
ismeri a szakma egyszerűbb modelljeit és ezek
alkalmazásának módját,
helyesen választja meg az egyszerű jelenségek
esetében alkalmazható modelleket,
a modellek alkalmazásába egyszerű
részfeladatok kialakításával be tudja vonni az
inast,
a mester által meghatározott modellnek
megfelelő lépéseket érti és megvalósítja

Master – mester

felismeri a jelenségeket,
helyesen ítéli meg azok összetettségét,
ismeri a szakma modellkészletét,
az alkalmazhatóság feltételeit és korlátait,
együtt tud működni más szakmák mestereivel,
felismeri a modellkészlet továbbfejlesztését
igénylő jelenségeket, megérti és alkalmazni
tudja a doktortól kapott ajánlásokat

Doctor – doktor

képes bonyolult jelenségek, folyamatok felismerésére, elemzésére,
ismeri szakmája modellkészletének pontossági és alkalmazhatósági korlátait,
kiterjeszti a modellek érvényességi tartományát,
új jelenségekhez modelleket készít

A négy szintes tagolás
a képzési követelmények meghatározásában,
az oktatás szemléletmódjában
megalapozza a
tudásszociológiai tapasztalatokkal összhangban lévő szintek
értelmezését.

Egy-egy szakterület modellkészlete képzési
megfontolásoktól függetlenül feltárható,
a modellkészlethez való viszony jellegére irányuló figyelem
esetén
kikerülhetnek a viták fókuszából a
tartalmi-mennyiségi kérdések.

Következtetések – 1

A képzési szint iránti gazdasági-társadalmi igények identifikálását megkönnyíti a modellkészlethez való viszony figyelembe vétele.

* * *

A BSc szintű szakértelem gyorsan alkalmazkodik a követelményekhez, miközben nem terheli gyökeres modellváltoztatási vagy fejlesztési javaslatokkal a rendszert. Az MSc szintű szakértelem kereslete szerényebb és célzottabb.

Következtetések – 2

A felsőoktatás tananyaga nagyon sokszínű, a tankönyvek, jegyzetek, előadások nagyobb hányada a modellek és a modellalkalmazás ismeretanyagát a mennyiségi és részletező igényességre törekedve fejti ki.

* * *

A képzés valódi céljának elérését és a hallgatók eligazodását megnehezíti,
ha azt a hiedelmet erősíti bennük az oktatás, hogy
nem modelleket ismernek meg,
hanem magát a szakma gyakorlatát.

Következtetések – 3

A kognitív pszichológia perspektívájából racionális
képzés keretében

a BSc szintre vezető szakaszon

egyszerű és konkrét *modellek megismerésére*
összpontosul a figyelem,

az MSc szinthez közeledők

képzésének fókuszába viszont a feladványok
kezelésére alkalmas *modellek megválasztásának*,
alkalmazhatóságának elvei és összefüggései kerülnek.

